

Warszawa, dnia 13.04.2022 r.

Do Związku Zawodowego Muzyków RP
plac Defilad 1, 00-901 Warszawa

Opinia dot. organizacji i uczestnictwa w inicjatywach charytatywnych

Szanowni Państwo,

mając na uwadze zgłoszenie problemów prawnych, które spotykają artystów biorących udział w inicjatywach charytatywnych, przedstawiamy niniejsze opracowanie.

RODZAJE PRAW AUTORSKICH I POKREWNYCH

Jednym z najczęściej błędnie formułowanych fragmentów umów jest kwestia przekazania praw autorskich. Przede wszystkim należy zastanowić się, jakimi prawami autorskimi dysponuje, aby wiedzieć, w jakim zakresie mogą je przenieść, a także w jakim zakresie można je przenosić zgodnie z prawem. Jako nieprawidłową praktykę należy wskazać np. przekazywanie przez wykonawcę cudzego utworu wszelkich praw autorskich i pokrewnych do utworu.

Osobiste prawa autorskie → są niezbywalne, nieograniczone w czasie i nie można się ich zrzec. Obejmują one w szczególności (a) autorstwo utworu, (b) oznaczenie utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo, (c) nienaruszalność treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania, (d) decydowanie o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności, (e) nadzór nad sposobem korzystania z utworu.

Majątkowe prawa autorskie → obejmują wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. Są one - inaczej niż osobiste prawa autorskie - ograniczone w czasie (co do zasady wygasają po 70 latach od śmierci twórcy lub daty pierwszego rozpowszechnienia utworu) oraz zbywalne, tj. można je przenieść na inną osobę. Majątkowe prawa autorskie ograniczone są przez **tzw. dozwolony użytek**, czyli korzystanie z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego, w tym w szczególności z **prawa cytatu**.

Prawa Utwór zależny → jest to opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja (w muzyce np. zmiana tekstu piosenki, zmiana instrumentacji, inna aranżacja). Istotne jest, że jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórca zachowuje wyłączne prawo zezwalania na korzystanie z opracowania tj. do wykonywania zależnego prawa autorskiego, mimo że w umowie postanowiono o przeniesieniu całości autorskich praw majątkowych. Należy się zastanowić, w przypadku twórcy, czy chce się zezwolić na rozpowszechnianie utworu w formie opracowania.

Prawa pokrewne → istnieją one obok praw autorskich. Przysługują nie twórcom (choć oczywiście może wystąpić np. sytuacja wykonania danego utworu przez jego twórcę), ale osobom i podmiotom, które przekazują utwór publiczności. Za najpopularniejsze prawo pokrewne w praktyce można uznać **prawo do artystycznego wykonania**. Innymi są prawa do fonogramów i wideogramów, prawa do nadań programów, prawa do pierwszych wydań, prawa do wydań naukowych i krytycznych.

Artystyczne wykonanie → są nimi w szczególności działania aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, wokalistów, tancerzy i mimów oraz innych osób w sposób twórczy przyczyniających się do powstania wykonania. Artyście wykonawcy przysługuje wyłączne prawo do ochrony dóbr osobistych, w szczególności w zakresie wskazywania go jako wykonawcy, decydowania o sposobie oznaczenia wykonawcy, sprzeciwiania się jakimkolwiek wypaczeniom, przeinaczeniom i innym zmianom wykonania, które mogłyby naruszać jego dobre imię. Artyście wykonawcy przysługuje także prawo do korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania prawami do niego na następujących polach eksploatacji:

- a) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania,
- b) w zakresie obrotu egzemplarzami, na których artystyczne wykonanie utrwalono,
- c) w zakresie rozpowszechniania artystycznego wykonania w sposób inny niż określony w lit. b - nadawania, reemitowania oraz odtwarzania, chyba że są one dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, a także publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym.

Artyście wykonawcy służy prawo do wynagrodzenia za korzystanie z artystycznego wykonania lub za rozporządzanie prawami do takiego wykonania określone w umowie albo przyznane w przepisach ustawy. W przypadku nadawania, reemitowania lub odtwarzania artystycznego wykonania za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, artyście wykonawcy przysługuje prawo do stosownego wynagrodzenia.

Prawa pokrewne do artystycznych wykonań są ograniczone czasowo. W tym przypadku wygasają po upływie **50 lat** następujących po roku, w którym nastąpiło artystyczne wykonanie. W przypadku wykonań utrwalonych na fonogramie lub wideogramie, prawa wygasają po upływie 70 lat od publikacji fonogramu lub jego rozpowszechnienia.

PRZENIESIENIE PRAW CZY LICENCJA

Przeniesienie praw powoduje przejście praw na ich nabywcę. Natomiast w przypadku licencji, prawa nadal pozostają przy twórcy. Licencja oznacza jedynie zgodę na korzystanie z utworu w określony w umowie sposób. W przypadku braku wyraźnego postanowienia o przeniesieniu prawa, uważa się, że twórca udzielił jedynie licencji.

Przeniesienie praw:

- [FORMA] Umowa musi być zawarta w formie pisemnej pod rygorem jej nieważności. Odpowiednie postanowienia mogą być również zawarte jako część innej umowy (np. o dzieło, zlecenia, o pracę).
- [DALSZE ZBYWANIE] Nabywca autorskich praw majątkowych może przenieść je na inne osoby, chyba że umowa stanowi inaczej. Tak więc można w umowie uzależnić możliwość ich dalszego przeniesienia, np. od uzyskania zgody twórcy lub też całkowicie wyłączyć to uprawnienie.
- [WYNAGRODZENIE] Jeżeli z umowy nie wynika, że przeniesienie praw nastąpiło nieodpłatnie, twórcy przysługuje **prawo do wynagrodzenia**. Tak więc warto wyraźnie wskazać w umowie, czy umówione wynagrodzenie obejmuje jedynie np. wykonanie dzieła, czy również przeniesienie praw do niego.
- [PRAWA ZALEŻNE] Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórca zachowuje wyłączne prawo zezwalania na wykonywanie zależnego prawa autorskiego, mimo że w umowie postanowiono o przeniesieniu całości autorskich praw majątkowych.
- [POLA EKSPLOATACJI] Niezbędne jest również wskazanie w umowie pól eksploatacji. Nieprawidłową praktyką jest określanie ich jako „wszystkie”. Tak skonstruowany zapis – w razie zaistnienia sporu – może zostać uznany przez sąd za nieważny. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje odrębne wynagrodzenie za korzystanie z utworu na każdym odrębnym polu eksploatacji, tak więc dobrze jest doprecyzować, czy umówione wynagrodzenie obejmuje wszystkie pola eksploatacji. Umowa może dotyczyć tylko pól eksploatacji, które są znane w chwili jej zawarcia.
- [TRWAŁOŚĆ] Przeniesienie praw autorskich majątkowych ma charakter trwały. W szczególnych przypadkach wypowiedzenie lub odstąpienie od umowy ze względu na swoje istotne interesy twórcze.

Licencja:

- [RODZAJE] Możliwe jest udzielenie licencji wyłącznej – jeśli zobowiązano się do nieudzielania licencji innym osobom lub podmiotom, ale oznacza ona również powstrzymanie się do wykonywania praw również przez samego twórcę (artyste wykonawcę). Licencja niewyłączna z kolei nie wyklucza przyznania licencji na korzystanie z dzieła wielu osobom na tym samym polu eksploatacji.
- [FORMA] Umowa licencyjna wyłączna wymaga **zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności**. Niewyłączna nie wymaga zachowania konkretnej formy, jednak dla celów dowodowych wskazane jest udokumentowanie wzajemnych ustaleń (np. w formie pisemnej lub chociaż poprzez mailową akceptację).
- [SUBLICENCJA] Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, licencjodawca nie może upoważnić innej osoby do korzystania z utworu w zakresie uzyskanej licencji.

- **[ZAKRES TERYTORIALNY]** Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu na terytorium państwa, w którym licencjodawca ma swoją siedzibę, chyba że w umowie postanowiono inaczej. Można ten zakres zarówno zawęzić, jak i rozszerzyć.

- **[CZAS TRWANIA]** Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie **pięciu lat**, chyba że w umowie postanowiono inaczej. Po upływie terminu licencja wygasa. Można skrócić ten czas, wydłużyć lub zawrzeć umowę na czas nieoznaczony.
- **[WYPOWIEDZENIE]**
 - Umowa na czas nieoznaczony → twórca może ją wypowiedzieć z zachowaniem terminów umownych, a w ich braku – na rok naprzód, ze skutkiem na koniec roku kalendarzowego (np. wypowiedzenie zostało skutecznie złożone 20.01.2021 r., umowa ustanie 31.12.2022 r.).
 - Umowa zawarta na okres do 5 lat → jeżeli nie uregulowano inaczej w umowie, nie może zostać ona wypowiedziana.
 - Umowa zawarta na okres dłuższy niż 5 lat → jeżeli nie uregulowano inaczej w umowie, przez pierwsze 5 lat nie może zostać wypowiedziana, a potem jest to możliwe z zachowaniem okresów analogicznych jak przy umowie na czas nieoznaczony.
- **[WYNAGRODZENIE]** jak wyżej, analogicznie jak przy przeniesieniu praw.
- **[POLA EKSPLOATACJI]** jak wyżej, analogicznie jak przy przeniesieniu praw.

WIZERUNEK

Zgodnie z przepisami, co do zasady rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia danej osoby. Występują jednak od tej zasady wyjątki. Najistotniejszym dla artystów jest art. 81 ust 2 pkt 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, który wskazuje, że zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych. Do grona osób powszechnie znanych należy zaliczyć m. in. aktorów i muzyków.

Co jednak niezwykle istotne, bez zgody takiej osoby nie wolno korzystać z jej wizerunku w celach komercyjnych (np. reklama usługi, produktu).

Ewentualną zgodę można wyrazić w każdej formie (pisemna, mailem, ustna), jednak zgodnie z orzecnictwem musi być ona niewątpliwa. Oznacza to, że osoba jej udzielająca musi mieć pełną świadomość nie tylko formy przedstawienia jej wizerunku, ale także miejsca i czasu publikacji, zestawienia z innymi wizerunkami i towarzyszącego komentarza. Dla celów dowodowych jednak nie zaleca się formy ustnej.

Oczywiście za wyrażenie takiej zgody można otrzymać uzgodnione wynagrodzenie. **Jednak na gruncie podatkowym, nie jest ono uznawane za przychód z tytułu przeniesienia praw autorskich, a więc podlegać będzie opodatkowaniu na zasadach ogólnych i nie będzie możliwe zastosowanie 50% kosztów uzyskania przychodu.**

ZALICZKA / ZADATEK / KARA UMOWNA

W umowach często zawarte są „zabezpieczenia” prawidłowego wykonania zawartej umowy. Należy rozróżnić 3 pojęcia, które mają różne skutki prawne.

Zaliczka → podlega zwrotowi, gdy dana umowa lub transakcja nie zostanie zrealizowana. W tym przypadku nie ma znaczenia, która strona umowy jest winna jej niedotrzymaniu. Z kolei jeżeli umowa zostanie zrealizowana, zamawiający/nabywca/zleceniodawca dopłaca jedynie pozostałą część kwoty.

Zadatek → zapłata zadatku powoduje, że w razie niewykonania umowy przez jedną ze stron, druga strona może bez wyznaczenia terminu dodatkowego odstąpić od umowy i otrzymany zadatek zachować, a jeżeli sama go dała, może żądać sumy dwukrotnie wyższej. W razie wykonania umowy, zadatek podlega zaliczeniu na poczet zapłaty.

W przypadku rozwiązania umowy za porozumieniem stron, zadatek powinien być zwrócony, a obowiązek zapłaty sumy dwukrotnie wyższej odpada. To samo dotyczy przypadku, gdy niewykonanie umowy nastąpiło na skutek okoliczności, za które żadna ze stron nie ponosi odpowiedzialności albo za które ponoszą odpowiedzialność obie strony.

Kara umowna → strony umowy mogą w niej zastrzec, że naprawa wyrządzonej szkody (najczęściej dana szkoda jest opisana w umowie) nastąpi poprzez zapłatę tzw. kary umownej, czyli uzgodnionej przez strony kwoty. Jeżeli jedna ze stron wykona świadczenie w części, można domagać się obniżenia wysokości ustalonej kary umownej.

Jeżeli umowa nie przewiduje inaczej, to co do zasady strony będą mogły domagać jedynie kary umownej za daną szkodę, niezależnie od rzeczywistej straty. Należy jednak uważać, czy umowa nie przewiduje innej zasady i np. kumulacji kary umownej i odszkodowania na kodeksowych zasadach ogólnych.

ZBIÓRKA PUBLICZNA

Jeżeli podczas wydarzenia planowana jest zbiórka publiczna na cele charytatywne, artysta może zweryfikować lub poprosić o wyjaśnienia organizatora, aby mieć pewność, że zbiórka będzie legalna, co nie narazi go na niekorzystne skutki wizerunkowe. Poniżej znajdują Państwo najważniejsze informacje dot. przeprowadzania zbiórek.

Zbiórka publiczna może zostać przeprowadzona po jej zgłoszeniu przez organizatora zbiórki i zamieszczeniu informacji o zgłoszeniu przez ministra właściwego do spraw administracji publicznej na ogólnopolskim elektronicznym portalu zbiorów publicznych, zwanym dalej "portalem zbiorów publicznych".

Podmiotami uprawnionymi do organizacji zbiorów są:

1. organizacje pozarządowe;
2. komitet społeczny powołany w celu przeprowadzenia zbiórki publicznej;
3. stowarzyszenia gmin, powiatów lub województw;
4. spółdzielnie socjalne;
5. podmioty działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
6. spółki akcyjne, spółki z o.o. oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Zbiórka publiczna może być prowadzone jedynie na konkretnie wskazane w ustawie cele.

Są nimi:

1. pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;
2. wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej;
3. tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej;
4. udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa;
5. działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
6. działalność charytatywna;
7. podtrzymywanie i upowszechnianie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
8. działalność na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
9. działalność na rzecz integracji cudzoziemców;
10. ochrona i promocja zdrowia, w tym działalność lecznicza w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 295 i 567);
11. działalność na rzecz osób niepełnosprawnych;
12. promocja zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
13. działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
14. działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym;
15. działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;

16. działalność wspomagająca rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;
17. działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
18. nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie;
19. działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynek dzieci i młodzieży;
20. kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
21. wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej;
22. ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego;
23. turystyka i krajoznawstwo;
24. porządek i bezpieczeństwo publiczne;
25. obronność państwa i działalność Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
26. upowszechnianie i ochrona wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
27. udzielanie nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego;
28. ratownictwo i ochrona ludności;
29. pomoc ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
30. upowszechnianie i ochrona praw konsumentów;
31. działalność na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społecznościami;
32. promocja i organizacja wolontariatu;
33. pomoc Polonii i Polakom za granicą;
34. działalność na rzecz kombatantów i osób represjonowanych;
35. działalność na rzecz weteranów i weteranów poszkodowanych w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. z 2019 r. poz. 1569 i 1726);
36. promocja Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
37. działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
38. przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym;
39. rewitalizacja;
40. działalność na rzecz organizacji pozarządowych oraz uprawnionych podmiotów wymienionych, w powyższym zakresie.

Organizator zbiórki zapewnia ponadto osobom przeprowadzającym zbiórkę publiczną identyfikatory zawierające imię i nazwisko osoby przeprowadzającej zbiórkę publiczną oraz w szczególności informacje o nazwie, celu zbiórki publicznej i jej organizatorze oraz numer zbiórki publicznej.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

1. **Każdorazowo rekomendowane jest zawieranie umowy w formie pisemnej.** Wskazać przy tym należy, że przepisy prawa nie w każdym przypadku objętym niniejszym opracowaniem wymagają zastosowania formy pisemnej pod rygorem nieważności (nieważna będzie jednak umowa nie zawarta w formie pisemnej, jeżeli jej przedmiotem jest przeniesienie praw autorskich albo udzielenie licencji wyłącznej).

Chociaż nie zawsze przepisy prawa przewidują wymóg zawarcia umowy na piśmie, należy podkreślić, że **w razie ewentualnych nieporozumień lub sporów umowa w formie pisemnej ma istotny walor dowodowy.** Zastosowanie formy pisemnej ma przy tym sprzyjać bądź uniknięciu takich nieporozumień, odmiennych interpretacji warunków współpracy i powstawaniu sporów na tym tle, bądź umożliwiać możliwie szybkie ich rozstrzygnięcie, często już na etapie przedsądowym.

2. Mając na względzie fakt, iż w przypadku artystów wykonawców zawierane umowy dotyczące udziału w koncertach charytatywnych będą miały najczęściej charakter umów o dzieło lub umów zlecenia (świadczenia usług), wskazać należy, że w polskim porządku prawnym umowy te mają co do zasady **charakter odpłatny.**

Podkreślenia wymaga, że przepisy przewidują możliwość zawarcia umowy zlecenia o charakterze nieodpłatnym, tj. bez wynagrodzenia. Charytatywny cel występu objętego zawartą umową nieodpłatnego zlecenia powinien być wystarczającym uzasadnieniem odstępstwa od zasady odpłatności tej umowy. **Jednocześnie tak zawarta umowa powinna posiadać jednoznaczny i niebudzący wątpliwości zapis, iż przyjmujący zlecenie (artysta wykonawca) zobowiązał się wykonać je bez wynagrodzenia.**

Podobnej możliwości odstępstwa od zasady odpłatności na rzecz nieodpłatności nie przewidują przepisy w stosunku do umowy o dzieło.

Organ rentowy stoi przy tym na stanowisku, że w przypadku, **gdy zleceniobiorca wykonuje nieodpłatnie umowę zlecenia, to taka umowa nie powoduje dla jej**

wykonawcy powstania obowiązku ubezpieczeń. Zleceniodawca nie ma zatem podstaw do zgłoszenia takiej osoby do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego w ZUS.

W rezultacie nie powinny być również za taką osobę opłacane składki (por. interpretacje indywidualne Oddziału ZUS w Lublinie z dnia 1 lipca 2015 r., znak: WPI/200000/43/736/2015, z dnia 22 stycznia 2016 r., znak: WPI/200000/43/61/2016, oraz z dnia 8 lutego 2016 r., znak: WPI/200000/43/144/2016). Organ rentowy wyjaśnił w nich m.in., że nieodpłatne umowy zlecenia, z których jasno wynika, iż zleceniobiorca nie otrzymuje z tytułu ich wykonywania żadnego wynagrodzenia, nie podlegają obowiązkowi ubezpieczeń społecznych. Brak jest również obowiązku odprowadzenia z tego tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne. Stanowisko to potwierdził Dyrektor Opolskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ decyzją z dnia 8 marca 2016 r., nr 08/01/I/2016. Wskazał w niej, że "(...) *umowa zlecenia stanowi tytuł do ubezpieczenia zdrowotnego, lecz objęcie ubezpieczeniem jest możliwe, co do zasady, jeżeli ma charakter odpłatny, bowiem zleceniobiorca z tytułu nieodpłatnie wykonywanej umowy zlecenia nie osiąga przychodu i zleceniodawca nie ma z czego potrącić składki na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. (...)*".

3. W kwestii postawienia artysty wykonawcy przed wyborem, czy w przypadku udziału w koncercie charytatywnym zawrzeć umowę nieodpłatnego zlecenia, czy też określić do wynagrodzenie oraz jego przekazanie na rzecz organizatora – rekomendowane byłoby zawarcie umowy nieodpłatnego zlecenia. Z perspektywy artysty wykonawcy takie rozwiązanie byłoby mniej ryzykowne: po pierwsze pod kątem potencjalnego oskładkowania umowy, po drugie zaś pod kątem ewentualnego stwierdzenia uzyskania przez artystę przychodu i dalszych skutków podatkowych. W przypadku zawierania umów za wynagrodzeniem, zasadne byłoby sformułowanie postanowień umownych w taki sposób, aby ustalona kwota miała zostać przekazana na wskazany w umowie cel charytatywny zamiast określenia „przekazania wynagrodzenia na rzecz organizatora.”
4. Zaznaczenia przy tym wymaga, że postanowienia umowy dotyczące jej przedmiotu oraz sposobu rozliczenia wynagrodzenia mogą być tak różnorodne, że niemożliwe jest udzielenie jednoznacznych rekomendacji w tym zakresie bez dogłębnej i szczegółowej analizy treści konkretnej umowy. Przed każdorazowym podpisaniem umowy na dane wydarzenie, warto jej treść skonsultować z prawnikiem, który wskaże potencjalne nieprawidłowości i/lub ryzyka.

Czyniąc jednak generalne wnioski, należy zwrócić uwagę na treść art. 43 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dotyczącego autorskich praw majątkowych), zgodnie z którym:

1. Jeżeli z umowy nie wynika, że przeniesienie autorskich praw majątkowych lub udzielenie licencji nastąpiło nieodpłatnie, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

2. Jeżeli w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia autorskiego, wysokość wynagrodzenia określa się z uwzględnieniem zakresu udzielonego prawa oraz korzyści wynikających z korzystania z utworu.

- a który to przepis **ma odpowiednie zastosowanie również do artystycznych wykonań** na podstawie art. 92 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

5. **Prawo do wynagrodzenia twórcy, uregulowane w art. 43 ustawy, jest uprawnieniem względnym i może być teoretycznie wyłączone umową stron, jednak takie rozwiązanie jest ryzykowne z trzech powodów:**

1) nie każde nieodpłatne przeniesienie praw lub udzielenie licencji będzie zawsze uznane za skuteczne. Należy bowiem przyjąć, że w niektórych przypadkach nieodpłatne przeniesienie praw lub udzielenie licencji może zostać uznane za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, co prowadzić będzie do ustalenia wynagrodzenia autora zgodnie z art. 43 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych;

2) w przypadku nieodpłatnej umowy autorskiej twórcy łatwo jest powołać się na art. 44 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, pozwalający na domaganie się podwyższenia wynagrodzenia przez sąd w przypadku ustalenia go na rażąco niskim poziomie;

3) nieodpłatność umów nie powinna mieć w praktyce miejsca także ze względów podatkowych;

- przy czym wskazane powyżej przypadki stanowią raczej ryzyko nabywcy praw majątkowych (np. organizatora koncertu), aniżeli ryzyko artysty.

W przypadku nieodpłatnego przeniesienia praw lub udzielenia licencji osoba korzystająca z utworu uzyskiwałaby nieodpłatny przychód, narażając się na negatywne konsekwencje podatkowe w postaci ryzyka szacowania wartości nieodpłatnego nabycia praw majątkowych. Dlatego też **każda umowa z zakresu praw autorskich, zarówno w obrocie pierwotnym (A2B), jak i wtórnym (B2B), powinna zawierać określenie wynagrodzenia za przeniesienie praw lub udzielenie licencji, chyba że strony wyraźnie chcą dokonać darowizny autorskich praw majątkowych, co w praktyce raczej nie występuje ze względu na konieczność wyceny takich praw i zapłaty podatku od darowizny.**

6. Zagadnienia z zakresu prawa podatkowego przy rozważeniu różnych wariantów ustalenia kwestii wynagrodzenia – w tym odpłatności (lub nieodpłatności) umowy pod kątem skutków podatkowych wymagałyby jednak precyzyjnej konsultacji z doradcą podatkowym.
7. Ewentualna weryfikacja intencji organizatora poprzez określenie możliwych do zażądania dokumentów potwierdzających rzeczywistą organizację koncertu charytatywnego wydaje się niemożliwa do określenia abstrakcyjnie, bez odniesienia do konkretnego przypadku i analizy danego stanu faktycznego dotyczącego konkretnego wydarzenia. Możliwe jest poczynienie jedynie ogólnych uwag, iż pomocna byłaby analiza szeroko pojętych dokumentów statutowych organizatora (akt założycielski, umowa spółki, statut etc.) pod kątem zakresu i charakteru działania danego podmiotu. Pomocna może być również weryfikacja analogiczna jak przy kwestiach opisanych powyżej w punkcie „ZBIÓRKA PUBLICZNA” – czy podmiot będący organizatorem/ współorganizatorem, z którym artysta wykonawca zawiera umowę, należy do grona podmiotów uprawnionych do organizacji zbiórki publicznej lub działa w oparciu o umowę z takim podmiotem.
8. Należy mieć na względzie, że w polskim obrocie prawnym obowiązuje zasada swobody umów i należy dopuścić możliwość sformułowania w umowie postanowień, na podstawie których organizator (zleceniodawca w stosunku do artysty wykonawcy) zobowiązuje się do przedstawienia dokumentów potwierdzających wysokość uzyskanych z koncertu środków i dowodu ich przekazania na uzgodniony cel charytatywny w ustalonym przez strony umowy terminie. Umowa może (i powinna) przy tym zawierać oświadczenia organizatora dotyczące organizacji koncertu w celach charytatywnych.

PRZED PRZYJĘCIEM OFERTY WYSTĘPU NA IMPREZIE CHARYTATYWNEJ
- PAMIĘTAJ:

- ✓ umowa powinna być zawarta na piśmie – poproś organizatora o przedstawienie projektu umowy
- ✓ poproś organizatora o wskazanie w umowie celu organizacji imprezy jako cel charytatywny i określenie wynikających z tego zobowiązań organizatora
- ✓ chcąc wystąpić nieodpłatnie – rozważ zawarcie nieodpłatnej umowy zlecenia; podpisując umowę zlecenia zwróć uwagę, aby zawierała jednoznaczne postanowienie o Twojej rezygnacji z wynagrodzenia
- ✓ zawierając umowę o dzieło – rozważ kwestie rozliczeń! Umowa o dzieło musi mieć charakter odpłatny!

- ✓ podpisując umowę, pamiętaj, że pobranie wynagrodzenia może rodzić konsekwencje podatkowe oraz obowiązki rozliczeń wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (nawet jeśli następnie środki te przekażesz na cel charytatywny)
- ✓ jeśli przenosisz prawa autorskie lub udzielasz licencji wyłącznej – umowa musi mieć formę pisemną pod rygorem nieważności! W umowie niezbędne jest wskazanie pól eksploatacji; umowa może dotyczyć tylko pól eksploatacji, które są znane w chwili jej zawarcia. Nieprecyzyjne określenie pól eksploatacji jako „wszystkie” może zostać uznane przez sąd za nieważne!
- ✓ masz prawo oczekiwać od organizatora, aby w umowie zobowiązał się do przedstawienia dowodów przekazania zebranych/uzyskanych środków na wskazany cel charytatywny
- ✓ w umowie niezbędne jest wskazanie pól eksploatacji; umowa może dotyczyć tylko pól eksploatacji, które są znane w chwili jej zawarcia. Nieprecyzyjne określenie pól eksploatacji jako „wszystkie” może zostać uznane przez sąd za nieważne!

Mateusz Grosicki

Adwokat, Wspólnik

+48 506 367 109

m.grosicki@kglegal.pl